

ตำราการนิเทศการศึกษาที่มีคุณภาพ

ผศ.ดร. ลิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์*

....เมื่อมีคำถามผู้บริหารสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาว่า “ท่านนิเทศการเรียนการสอนระดับชั้นเรียนอย่างไร?....กลุ่มบุคคลที่ถูกถามจะรู้สึกกระอักกระอ่วนใจที่จะตอบคำถามนี้ คำตอบที่ได้รับคือ..... “ส่วนใหญ่ไม่ได้นิเทศการเรียนการสอนหรอก ไปติดตามงานโครงการนะ”.....หรือ

“ตามบทบาทยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นการเยี่ยมโรงเรียนและเยี่ยมชั้นเรียนด้วย...การเยี่ยมชั้นเรียนก็มีโอกาสดูแผนการสอนและเอกสารงานธุรการชั้นเรียนบ้าง”.....

การนิเทศการเรียนการสอนของครูระดับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบันยังอ่อนแอในด้านองค์ความรู้ อ่อนแอในด้านตำรา คู่มือการนิเทศการเรียนการสอนที่เป็นรูปธรรม ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพยายามแก้ปัญหาเหล่านี้แต่ทำได้เพียง “สร้างกระบวนการนิเทศให้กับผู้รับผิดชอบระดับสถานศึกษาเท่านั้น” ไม่ได้นิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพครูแต่อย่างใด

ตำราการนิเทศการศึกษาเล่มหนึ่งที่ขอแนะนำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรู้จัก เป็นตำราจากสำนักพิมพ์ Pearson Education, Inc. ในปี 2007 ชื่อหนังสือคือ “Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach” กลุ่มผู้เขียนประกอบด้วย Carl D. Glickman (University of Georgia), Stephen P. Gordon (Texas State University), และ Jovita M. Ross-Gordon (Texas State University) เนื้อหาสาระประกอบด้วย 6 ตอน

ตอนที่ 1 บททั่วไป กล่าวถึงกระบวนการทัศน์ใหม่ของการนิเทศการศึกษา ความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา

ตอนที่ 2 องค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการนิเทศการศึกษา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 บท มีสาระสำคัญคือ 1) ธรรมชาติและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน 2) ผลการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน 3) การพัฒนาครูตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ 4) ปรัชญาการนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 3 ทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์กับครู แบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 บท มีสาระสำคัญคือ 1) พฤติกรรมการนิเทศการศึกษา 2) พัฒนาการของการแสดงพฤติกรรมการนิเทศการศึกษา 3) พฤติกรรมการนิเทศแบบชี้แนะ

* อาจารย์ประจำศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วิธีการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน 4) พฤติกรรมการนิเทศแบบการชี้แนะแหล่งความรู้ให้ครูไปค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอน 5) พฤติกรรมการนิเทศแบบประสานศักยภาพการเรียนการสอนระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอน 6) พฤติกรรมการนิเทศแบบให้ครูผู้สอนแก้ปัญหาด้วยตนเอง 7) กระบวนการวางแผนการนิเทศ

ตอนที่ 4 ทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นิเทศการเรียนการสอน แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 บท มีสาระสำคัญคือ 1) ทักษะการประเมินการเรียนการสอนและนำผลการประเมินมาวางแผนพัฒนา 2) ทักษะการสังเกตการสอน 3) ทักษะการวิจัยและประเมินผลการเรียนการสอน

ตอนที่ 5 ภาระงานของผู้นิเทศการศึกษา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 บท มีสาระสำคัญคือ 1) การช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนการสอน 2) การพัฒนาครูเกี่ยวกับศาสตร์การสอน 3) การพัฒนาวิชาชีพครู 4) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) การส่งเสริมการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตอนที่ 6 พันธกิจของผู้นิเทศการศึกษา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 บท มีสาระสำคัญคือ 1) การนิเทศการเรียนการสอนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จของโรงเรียน 2) การนิเทศการเรียนการสอนสู่การสร้างสังคมประชาธิปไตย

จุดเด่นของตำราเล่มนี้ คือ การชี้ประเด็นให้ผู้นิเทศทราบว่า

“ตัวผู้นิเทศมีปรัชญาความเชื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร” เนื้อหาตอนที่ 2-3 ได้อธิบายปรัชญาการศึกษาที่สำคัญคือปรัชญาสารัตถนิยม (Essentialism) ปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) ปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) และพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูตามปรัชญาที่กำหนด รวมถึงพฤติกรรมการนิเทศตามปรัชญานั้น ๆ

“ตัวผู้นิเทศมีเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการนิเทศหรือไม่” เนื้อหาตอนที่ 4 ได้นำเสนอแบบประเมินการเรียนการสอน แบบสังเกตการสอนอาทิ ตารางการบริหารเวลา ตารางแสดงขั้นตอนการนิเทศชั้นเรียน แบบสอบถามปลายเปิด เทคนิค Delphi เทคนิค Nominal Group เทคนิคการวิเคราะห์ Cause and Effect Diagram เทคนิคการสร้าง Flowchart เทคนิคการสร้าง Pareto Chart เทคนิคการวิเคราะห์ Affinity Diagram เทคนิคการวิเคราะห์ Impact Analysis Chart เทคนิคการสร้าง Gantt Chart เทคนิคสังเกตการสอน Classroom Picture เทคนิค Teacher Questions เทคนิค Student On-Task and Off-Task Behavior โมเดลประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ Hunter แบบประเมินพฤติกรรมการสอนตามดัชนีบ่งชี้ตามวิธีสอนแบบ Cooperative Learning/ วิธีสอนแบบ Constructivism/ ดัชนีบ่งชี้ Culturally Sensitive Teaching/ ไต่อะแกรมแสดง Verbal Interaction/ ไต่อะแกรมแสดง Teacher Space Utilization/ Detached Open-Ended Narrative/ Focused Questionnaire/ Tailored Question-Response Instrument/ Tailored-Responsive Observation/ Observation Alternative เป็นต้น รวมทั้ง แนวทางการวิจัยและประเมินผลการเรียนการสอน

“ผู้นิเทศมีภาระงานอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติงานกับครู” เนื้อหาตอนที่ 5 ได้อธิบายวิธีการนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) ซึ่งมีประโยชน์มากในการนิเทศวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสาเหตุเพราะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะนักเรียนตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนั้น จะสร้างได้ต้องใช้ปรัชญา จิตวิทยาการเรียนรู้และวิธีสอนที่ถูกต้อง รวมทั้งได้อธิบายวิธีการพัฒนาครู การพัฒนาหลักสูตร และการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้น

เรียน งานเหล่านี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาวิชาชีพครู หรือ การสร้าง “ครูมืออาชีพ” เนื้อหา
ในตอนที่ 5 นี้ มีประโยชน์มากสำหรับการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

“ตัวผู้แทนที่มีความคิดรวบยอดในประสิทธิภาพของการนิเทศการเรียนการสอนหรือไม่” ตอนที่
6 ได้อธิบายสาเหตุที่การนิเทศการเรียนการสอนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความสำเร็จของโรงเรียน
และสังคมประชาธิปไตย

นิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณาจารย์ผู้สนใจ รวมทั้งผู้แทนและผู้บริหารสถานศึกษาสนใจ
หาซื้อได้ตามร้านหนังสือทั่วไปหรือร้านหนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (มีสาขาอยู่ในมหาวิทยาลัย
บูรพาด้วยนะ)

“
The best and most beautiful things in the
world cannot be seen or even touched.
They must be felt with the heart

สิ่งที่ดีและสวยงามที่สุดในโลก มันมองไม่เห็น
และจับต้องไม่ได้ แต่จะรู้สึกได้จากหัวใจ ”